

Meerke Nieuwsblad
5/11/97

Bloemen: géén roos zonder doornen

Nederland is nog steeds koploper als het om producten van bloemen gaat. Maar veel ontwikkelingslanden zitten ons land op de hielen. Nu al komen veel snijbloemen die in Nederlandse huiskamers staan uit de Derde Wereld. Dat lijkt voor die landen economisch voordelig. Maar Henk Boon stelt dat er bij de productiemethoden en arbeidsomstandigheden wel vraagtekens te zetten zijn.

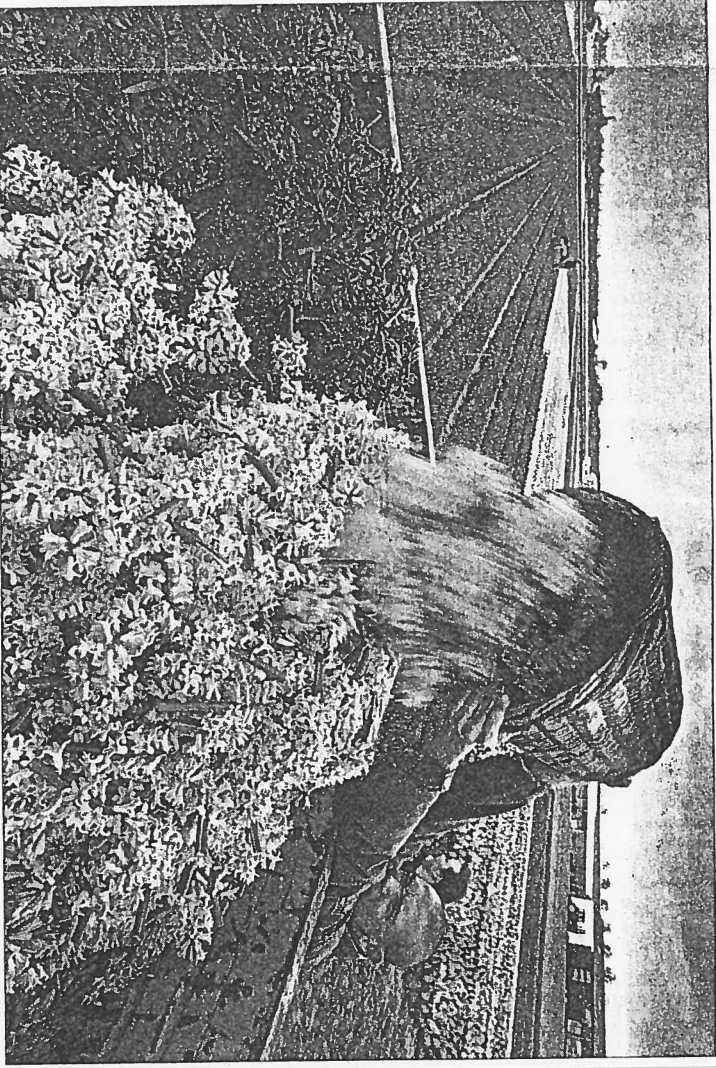
De wereld wordt kleiner, de markt mondialer. Dat betekent grotere internationale concurrentie, maar ook betere kansen voor landen om hun natuurlijke voordelen uit te buiten. Een van de terreinen waarop ontwikkelingslanden het de laatste jaren goed doen is de intensieve bloementeel. Nederland is nog altijd de grootste producent, op enige afstand gevolgd door Japan, maar verder komen wel landen als Colombia, Kenia, Guatemala, Ecuador en India tegen in de 'top 15' van belangrijkste producten. Geavanceerde koelsystemen en, als gevolg van lage kerosineprijzen en felle concurrentie, goedkoop luchttransport maken het mogelijk bloemen te kweken op grote afstand van de westerse markt (Aalsmeer voortop) waarvoor ze bestemd zijn.

Daar brengt ontwikkelingslanden de broodnodige deviezen in het landje. In landen als Colombia en Kenia is de bloementeel al een economische sector van betekenis. In India staat de sector nog verhoudingsgewijs in de kinderschoenen, maar zijn de verwachtingen van het bedrijfsleven en de overheid hoog gespannen. Men spreekt over een 'roze toekomst' en een 'bloemende business' als het gaat over de mogelijkheden die deze agrobusiness zou bieden.

Te rooskleurig

Maar de schadelijke milieu-effecten blijken vooral ook lokaal, zo is in onder meer Colombia en Kenia gebleken. Het is kortom discutabel of een verschuiving van de Nederlandse bloemenproductie naar het Zuiden wel zo onverdeelde gunstig is voor de ontwikkelingslanden zelf. Bloementeel in de tropen vereist grote hoeveelheden water. In Kenia zijn de bloemenkwekerijen geconcentreerd rond het Naivasha-meer. Door de irrigatie van de bloementeel is het niveau van dat meer gedaald en zijn er verdrogingsverschijnselen. Dat heeft gevolgen voor de plaatselijke boeren. Het Nederlandse comité van de IUCN, de internationale Organisatie voor Natuurbehoud, waarschuwt al enkele jaren geleden dat de verdroging in Kenia veel plant- en diersoorten in hun bestaan bedreigt.

Een tweede negatief aspect is het overvloedige gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Reeds in 1989 ageerden Colombiaanse bloemenarbeiders hier tegen. Het overvloedige gebruik zou zelfs tot de dood van een arbeider hebben geleid door blootstelling aan giftstoffen tijdens het sproeien. De moeilijk alabeekbare bestrijdingsmiddelen worden gebruikt op in het ecosysteem. Deze schadelijke van de bloementeel wordt bevestigd in de studie van de Geen roos zonder doornen. Exportbloemen uit India die dezer dagen verschijnt De onderzoeker, C. Ritsema, concludeert dat er

Bloembuilen, zoals hyacinten, blijven vooralsnog een typisch Nederlands product. De productie van veel andere soorten snijbloemen verplaatst zich in hoog tempo naar ontwikkelingslanden. En bij de trend kunnen vraagtekens worden gezet. (Foto ANP)

antwoord hoge waterconsumptie en overvloedig gebruik van gewaarlijkke bestrijdingsmiddelen. Sommigen daarvan zijn hier al lang verboden zoals DDT, benzene en chlooride en endosulfan. De stoffen die in het wesen wel zijn toegelaten worden in India echter in hoge doseringen gebruikt dan hier. Bovendien, zo concludeert Ritsema, zijn de werkmensen vaak onvoldoende geïnformeerd over de stoffen waarmee ze werken en dat ze geen of onvoldoende beschermende kleding. Ook worden de wachttijden - tussen het besproeien met bestrijdingsmiddelen en de he wassing van het werk - die de WHO (Werldgezondheidsorganisatie) voorschrijft niet in acht genomen.

Werkgelegenheid

Voorts, anders van de bloementeel in India wijzen vooral op de werkgelegenheid en de deviezen die er mee geproduceerd zijn. Het economische profijt dat de bloementeel in

sterk in twijfel. De werkgelegenheids-effecten zijn vooralsnog zeer beperkt. In India werken naar schatting slechts vijfduizend mensen in deze sector. De intensieve bloementeel is een kapitaalintensieve bedrijfstak. Per arbeidsplaats is er een investering van zo'n 30.000 gulden vereist. Dats een gigantisch bedrag voor een arm land als India, waar de bloemenarbeiders zelf zo'n 1.50 tot 2 gulden per week verdienen. In andere sectoren zouden met zo'n bedrag meer arbeiders aan het werk geholpen kunnen worden.

Maar ook anderszins blijven de economische voordelen voor India beperkt. Concludeert Ritsema, het zijn vooral Nederlandse (en in mindere mate Israëlische) bedrijven die de Indiase bloemensector domineren. Er is nauwelijks sprake van directe buitenlandse investeringen, maar de buitenlandse bedrijven (leveren dure) technische kennis, plantmateriaal als stekken, sommige pesticiden en Nederland voortaan 'taal van de internationale handel die veelal via Nederlandse veilinghuizen loopt. De deviezen die naar het buitenland terugvloeien, komen volgens het onderzoek vooral bij de elite terecht, terwijl de bloemenarbeiders het moeten doen met hun vrije marge loon en een dagelijkse aanslag op hun gezondheid.

Op basis van studies als van Ritsema lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat de 'natuurlijke voordelen' die ontwikkelingslanden hebben op het gebied van intensieve bloementekorten op zijn minst sevrige relativering behoeven. De sector is kapitalintensief, maar het rendement van dat kapitaal is wettelijk laag. In een 'kapitaalarm' land als India zijn er zeker investeringen denkbaar waar een bescheiden inzet van kapitaal samengaat met een hoger rendement en een geringer beslag op het milieu en de gezondheid van de werkmensen. Het succes van de Indiase softwaresector is een spraakmakend voorbeeld.

Maar de internationale hvre dat in de bloemenkwekerij snel geld is te verdienen lijkt hardnekkig en dat blijft nieuwe producenten (landen) aantrekken. Daarmee groeit tegelijkertijd de productie en komt de markt verder onder druk. Nu al dalen de prijzen van rozen snel. Op termijn zouden daarmee niet alleen het milieu en de gezondheid van de arbeiders, maar ook de bedrijven in landen als Kenia, Colombia en India zelf wel eens tot de verliezers kunnen gaan behoren. Voor nieuwe potentiële investeerders zouden de pijnsalpingen een reden aan de wand moeten zijn. Voor gevestigde bedrijven bestaat er altijd nog de mogelijkheid over te schakelen naar een biologische, duurzamer productiewijze. De internationale markt voor 'groene' producten biedt op termijn zeker perspectieven.

Drs Henk Boon is verbonden aan Stichting Saavy voor Derde-Wereld-journalistiek en interculturele informatie en werkt aan bij de Landelijke India Werkgroep.